

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

ILLUSTRATIE **522**

J.M. de Jong
Giotto: Judas Iskariot kust Jezus
bij de gevangenneming

KERKELIJK LEVEN **523**

G.J. van Middelkoop
Steeds meer opstaan

MEDITATIEF **526**

R.R. Roth
Vrijmoedig, zonder angst

WANDELEN MET GOD **527**

B. Luiten
Psalmen zingen moet je leren

EVANGELISATIE EN ZENDING **529**

L.W. de Graaff
Hattem is geen Rotterdam

MUZIEK **532**

J. Smelik
'De dooven moeten
hooren' (2) slot

LIED VAN DE WEEK **536**

J. Smelik
Lied 203: Die in de dood
gebonden lag

EN VERDER...

Zing met de Hemelboden,
Persberichten, Meegelezen
Uit de kerken



GIOTTO: JUDAS ISKARIOT KUST JEZUS BIJ DE GEVANGENNEMING



GIOTTO: JUDAS ISKARIOT KUST JEZUS BIJ DE GEVAN- GENNEMING (200X185 CM)

J.M. de Jong

Op de voorkant van dit nummer ziet u opnieuw een fresco uit de grote serie wandschilderingen in de Arenakapel in Padua. Op de wanden van die kapel schilderde Giotto scènes uit het leven van Maria en van Christus, en een Laatste Oordeel.

Dit is één van de voorstellingen waarin op een nieuwe manier een grote groep mensen is geschilderd. Slechts de figuren op de voorgrond zijn compleet te zien. De tweede rij gaat al grotendeels schuil achter de voorste. Verder is alleen een grote verzameling helmen zichtbaar, verdeeld in twee groepen. Op die manier bereikte Giotto een natuurlijke ruimtesuggestie. Centraal in de voorstelling staat Judas, iets links van het midden van het beeldvlak. Hij omarmt Jezus om hem een kus te geven, waarbij zijn gele mantel (geel is hier de kleur van de haat) de Heiland bijna geheel afdekt. Dit verradersgebaar krijgt op die manier enorme proporties. Tegelijkertijd valt het accent daarbij op de gezichten van Jezus en Judas.

Giotto heeft Jezus een bijzonder fijn getekend en voornaam gezicht gegeven, met een kaarsrechte neus. Van het gezicht straalt een en al zachtmoedigheid en overgave af. Judas echter heeft een veel ruwer gezicht, met stekende ogen en een gebogen neus. Op een overdreven manier heeft Giotto de kus weergegeven, door de kaak en de kin van Judas sterk naar voren te plaatsen.

Om hen heen een kring soldaten die Jezus aankijken, versterkt

door het cohort daarachter, waarvan de omhoog gestoken speren in Jezus' richting wijzen. Links van Judas staat nog een tweede figuur breed uit, in een blauwe mantel en met een kap op. Hij rukt met zijn linkerhand aan een discipel die volledig buiten beeld blijft. Vlak boven zijn hoofd zien we nog net Petrus die het oor van de knecht Malchus afslaagt.

Ook het rechtergedeelte van de compositie heeft een centrale figuur op de voorgrond. Vermoedelijk is het de hogepriester Kajafas, die met de leden van de tempelwacht is meegekomen. Hij is gekleed in een prachtige, met goud afgebesde mantel, symbool van vorstelijke waardigheid. Met een resoluut gebaar en zonder blikken of blozen wijst hij zijn manschappen (en ook ons) Jezus aan: die moeten we hebben. Wellicht een verwijzing naar zijn eigen uitspraak: "Het is beter dat één mens sterft voor het volk". Boven deze schildering bevindt zich in de Arenakapel een voorstelling van de *Opdracht in de Tempel*. Daarin staat rechts een overeenkomstige wijzende figuur, de profetes Anna. Dat zorgt niet alleen voor een formele parallel, maar tevens voor een inhoudelijke. Anna sprak immers ook profetische woorden, aan het begin van Jezus' leven: Hij is het

die Jeruzalem zal verlossen. Ze heeft een tekstband in haar hand waarop Jezus omschreven wordt als *Redemptor Mundi*, Verlosser van de wereld. Om de wereld te kunnen verlossen, moest Hij eerst gebonden worden, en dat is de inhoud van de voorstelling eronder.

Een achtergrondartikel over Giotto en de Arenakapel stond in *De Reformatie* van 29 maart 2003.

KERNREDACTIE:
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
PROF. DR. B. KAMPHUIS

OVERIGE REDACTIELEDEN:
DR. E.A. DE BOER,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE,
DRS. I.D. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DR. G. KWAKKEL, DRS. B. LUITEN,
DRS. K. DE VRIES, J. WESTERT.

MEDEWERKERS:
J.J.D. BAAS, DRS E. BRINK,
J.M. DE JONG,
DRS A.S. VAN DER LUGT,
DR J. SMELIK, DRS H. VELDMAN


REDACTIE-ASSISTENT:
H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo, tel. 0546-870843. E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken incl. persberichten en overige redactionele meldingen bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen. (reformatie@wxs.nl)

UITGEVER:
Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie: Scholma Druk bv, Bedum.

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:
Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636. Fax: 050 - 3012732 (o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:
€ 48,50 per jaar; studenten € 36,50; buitenland € 99,00
- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m 31 december
- opzegging van het abonnement dient 1 maand voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar te geschieden (voor 1 december)

Losse nummers € 1,20 (incl. Porto).
De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de
 Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES:
Prijs: € 0,45 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191



Persbericht

WIJZIGING IN DAGELIJKSE LEIDING THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT

Verslag curatorenvergadering 9 januari en 13 februari 2003.

De Dagelijkse Leiding (DL) van de Theologische Universiteit te Kampen ondergaat een forse wijziging. Br. *H. Lamberink*, die iets minder dan vier jaar de secretaris was binnen het tweemanschap dat de DL aan de TU vormt, heeft een benoeming aanvaard tot directeur van Concent, de werkorganisatie van het Landelijk Verband van Gereformeerde Schoolverenigingen. Rond 12 maart 2003 zal hij zijn werkzaamheden aan de TU reeds afronden.

Het curatorium verleende br. Lamberink in zijn vergadering van 13 februari j.l. eervol ontslag. Waarbij dankbaar stilgestaan werd bij het vele werk dat in de afgelopen jaren door br. Lamberink werd verzet.

Er zijn meteen mensen aan het werk gezet om een interim secretaris te vinden en om de huidige bestuursstructuur te evalueren. Niet alleen de huidige secretaris verdwijnt uit de DL, ook de huidige rector, prof. dr. B. Kamphuis heeft op 1 september 2003 zijn termijn erop zitten en mag aftreden. Het curatorium heeft in zijn plaats prof. dr. *G. Kwakkel* tot rector benoemd voor de periode 2003-2006.

In hun vergadering 9 januari 2003 benoemden curatoren dr. *G. Harinck*, de directeur van het ADC, tot bijzonder hoogleraar voor een leerstoel namens het Archief en Documentatie Centrum (ADC). Dr. Harinck zal de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland in

de context van het Nederlands protestantisme gaan doceren en het onderzoek daarnaar stimuleren. Eén curator, dr. E.A. de Boer, vormt samen met twee door de GS benoemde deputaten voor Archief en Documentatie een College van Toezicht om toe te zien op het gereformeerde karakter en de wetenschappelijke kwaliteit van dit onderwijs. Omdat dr. De Boer onlangs ook tot assessor van het curatorium verkozen was, en hij beide taken moeilijk kan combineren, werd ds. *F.J. Bijzet* nu in zijn plaats tot de nieuwe assessor verkozen.

Een belangrijk besluit was ook de aansluiting van onze universiteit bij de *Nederlandse Onderzoeksschool voor Theologie en Religiewetenschap* (NOSTER). Deze onderzoeksschool is een overkoepelende faciliterende organisatie waaraan vrijwel alle theologische universiteiten en faculteiten van Nederland met behoud van eigen identiteit deelnemen. Ook de TU te Apeldoorn. NOSTER heeft zich tot taak gesteld wetenschappelijk onderzoek en internationale samenwerking te bundelen en te coördineren. (Voor belangstelden: op de website www.theo.uu.nl/noster is nog meer gerichte informatie te vinden.)

Opnieuw stond op de agenda van zowel de DL als het curatorium de *werving van nieuwe studenten*. Het huidige aantal studenten is te klein om de komende predikantsvacatures op te vangen. Hoe motiveren we jonge broeders om naar Kampen te komen? Curatoren zien hierin allereerst een taak voor de plaatselijke kerken. Wel kunnen zij via hun informatie aan de particuliere synoden nadrukkelijk aandacht voor deze zaak vragen.

Besloten werd tot een meer uni-

forme informatieverstrekking door curatoren aan de verschillende particuliere synoden. Bovendien zullen belangrijke opmerkingen die in een PS gemaakt worden, teruggedapperd worden aan de eerstvolgende curatorenvergadering. Met instemming nam het curatorium kennis van de positieve inzet van onze studenten, zoals die blijkt in extra aandacht binnen het studentencorps FQI voor bijbelstudie en de vele activiteiten die de studenten zelf ontplooiën voor werving van nieuwe studenten. Ook studenten die stage lopen maken duidelijk een goede indruk in de kerken.

In 2004 hoopt de TU haar 150e verjaardag te vieren. Curatoren bezonnen zich met de DL alvast op een zinvolle invulling van die viering. De docenten van de TU presenteren tegen die tijd, als de HERE wil dat wij leven, een nieuwe uitgave van *Oriëntatie* in de Theologie, waarin zij elk het hun toevertrouwde vakgebied belichten op basis van een vernieuwd encyclopedisch concept. Verder zal prof. dr. Harinck op de verjaardag van de TU zelf de geschiedschrijving van de opleiding presenteren. Waarna een paar dagen later een wetenschappelijk symposium gehouden zal worden waarop de resultaten van deze geschiedschrijving besproken zullen worden.

F.J. Bijzet, assessor.



G.J. van Middelkoop

M

meegelezen

Versmalling van de boodschap

In De Wekker van 28 februari schrijft prof. drs. W. van 't Spijker over de versmalling van de bijbelse boodschap die je kunt tegenkomen in de opvatting van het geloof die in de praktijk in de gemeente leeft, de 'gemeentetheologie':

Zal de gemeente van de Here Jezus Christus het kunnen volhouden, dan zal ze voluit kerk moeten zijn. Gemeente-theologie steunt vaak op een werkelijkheid die haar in de buurt brengt van het gezelschap, het conventikel. De voorbeelden zijn voor het grijpen uit de geschiedenis van de Afscheiding. De crisis der jeugd werd daarom een beproeving voor haar, omdat de verschillende stromingen zich slechts met moeite lieten bijeenbrengen. Er kwam niet eerder een zekere eenheid en daarmee ook een periode van bloei, dan toen er een einde kwam aan de kleine opleidingsschooltjes, die vaak een eigen type van vroomheid vertegenwoordigden. De stichting van de Theologische School in 1854 betekende een stap naar een goede opleiding van de predikanten en daarmee tegelijk een stap naar een voluit kerkelijke theologie, waardoor de afgescheidenen de figuur van het conventikel achter zich lieten. Ook vandaag vertonen zich binnen de bredere gereformeerde wereld in ons land verschijnselen die eerder doen denken aan *het gezelschap, het conventikel van gelijkgestemden*, dan aan

de kerk, die staat op de grondslag van de belijdenis. Daarmee is de toekomst van de religie zelf in het geding gekomen. *Buiten- en binnenkerkelijke bewegingen tasten het kerk-zijn wezenlijk aan.* Een tweede factor die genoemd moet worden is die van het karakter van de genade van God. *Het wezen van de genade* wordt in de gemeentetheologie maar al te vaak opgevat in een versmalde betekenis. Het draait dan voornamelijk om de ervaring, om de beleving van de waarheid.

De waarheid zelf als geopenbaarde, van buitenaf tot ons komende waarheid, verliest aan betekenis. Daarmee is het criterium – dat in het conventikel al te vaak wordt aangelegd – verschoven naar de innerlijkheid, die zich geenszins laat toetsen. Het valt op hoe vandaag op tal van manieren de nadruk ligt op wat een mens beleeft of beleven moet. Een oud ideaal, bekend vanuit de Nadere Reformatie en vanuit het puritanisme, lijkt daarmee gehonoreerd. De werkelijkheid is anders. Wat blijft er over van de noties van verbond, van de betekenis van het sacrament, van de belijdenis van de vrije, eenzijdige genade van God? Gemeentetheologie doet te kort aan de volle rijkdom van het Woord van God. De bijbel is van kacht tot kacht waar.

Het is het graag gehoorde gezegde. Maar wat zich tussen de kaffen bevindt wordt in feite een selectie van enkele tientallen, mogelijk enkele honderdtallen bekende, geliefde teksten. De Schrift als geheel, in de zin van de volle openbaring van de Raad van God tot verlossing, heeft een versmalling ondergaan. Haar boodschap is breder dan men uit de keuze die de gemeentetheologie maakt, zou vermoeden. Ook de boodschap is daarmee in kracht afgenomen. Men wacht op bekende klanken, die gemak-

kelijk in het gehoor liggen. Het dogma klinkt in de preek niet door. Dat wordt door de gemeente veelal niet als gemis aanvoeld. Wat hebben we te maken met een dogma? zo vraagt men. Waar het verdwenen is, is echter de samenhang van de gereformeerde theologie niet langer zichtbaar. Gemeentetheologie, van welke snit ook, werkt de *uitholling van de kerk en haar boodschap* in de hand. Ook daarmee hangt de twijfel samen die zich van de gemeente en prediker heeft meester gemaakt. Kerk en theologie horen samen, met name in een naar Gods Woord gereformeerde kerk.



U zoekt betrouwbare bijbelstudies?

Kijk op
www.bijbelstudiebond.nl
<<http://www.bijbelstudiebond.nl>>

Administratie
Gereformeerde Bijbelstudiebond
Postbus 7, 9780 AA Bedum
Tel. 050-3013636
e-mail: administratie@bijbelstudiebond.nl



gevochten heeft, zodat de weg naar de eeuwige vreugde voor ons openligt en wij weer thuis kunnen komen bij Zijn en onze Vader.

Christus noemde ons zijn broeders en kwam daarom ons leven delen. Uit eigen ervaring weet Hij wat het zeggen wil mens te zijn van vlees en bloed. Vlees en bloed betekenen prachtige schepping, maar ook afschuwelijke verzoeken en verschrikkelijke zonden, ook lijden en dood. Hij heeft ook zelf verzoeken en lijden gekend en kan daarom ons zo goed te hulp komen. Hij doet dat door zijn Geest. Hij gaat ons achter zich aan de heerlijkheid binnentrekken. Zo zetten Vader, Zoon en Geest alles in om de verloren zonen thuis te brengen. Want ze zijn kinderen Gods en broeders van de Zoon.

Groei naar volwassenheid

Ons leven tussen de opstanding van Christus en onze opstanding na de dood mag gekenmerkt worden door een steeds meer opstaan in een breken met de duisternis en een wandelen in het licht. Ondanks alle obstakels en remmingen, zwakheden en verzet mogen we daarin groeien. Zo is dat in ons persoonlijk leven. Zo mag dat ook zijn in het leven in de gemeenschap, in ons kerkelijk leven.

Waarheen zijn we samen onderweg? Waartoe zijn we bestemd? Waartoe heeft God ons geroepen? Tot een eer en heerlijkheid, waarin we met God over alle dingen regeren. En vandaag moeten we leven in overeenstemming met die roeping, op een manier die bij dat perspectief past. Zo schrijft Paulus in Efeziërs 4. Het moet een leven zijn dat gekenmerkt wordt door nederigheid en zachtmoedigheid, want dat is de eerste voor-

waarde voor eenheid. We moeten ons inspannen om de eenheid die de Geest geeft te bewaren door met elkaar in vrede samen te leven. De eenheid is door de Geest van God, die in de gemeente woont, geschonken; wij moeten haar bewaren. De gemeente is geen los verband van totaal verschillende individuen of groepen met een uiteenlopende spiritualiteit. Kerkleden zijn stuk voor stuk wel heel eigen persoonlijkheden en dat wordt in de herschepping niet uitgewist, maar eerder versterkt: hoe heerlijk verschillend zijn de heiligen!, schreef C.S. Lewis. Maar God wil hen doen samengroeien tot leden van één lichaam, beziel door één Geest. En hen door prediking en onderwijs toerusten om zich in te zetten voor dienst aan die gemeenschap en opbouw van het lichaam van Christus. Doel is dat we komen tot eenheid van geloof en van het kennen van Christus. We zijn voor Christus geboren, zegt Calvin, en moeten nu ook volwassen worden. Kinderen lopen nog onzeker en weten nog niet precies waar ze heen moeten; ze willen nu eens hierheen en dan weer daarheen. Ze hebben nog geen zelfstandig oordeel; je kunt ze van alles wijsmaken en ze zijn makkelijk mee te tronen. Volwassen gelovigen zijn geworteld in de leer van Christus en, ook al zijn ze nog niet volmaakt, ze hebben toch wel zoveel inzicht en kracht, dat ze kunnen bepalen wat de beste weg is en die ook consequent volgen. We laten ons niet meeslepen door allerlei opvattingen die ons van het spoor afbrengen. Zoals een boom vocht krijgt uit zijn wortel, zo krijgen wij door een levende band aan Christus en door een diepe binding aan zijn Woord, de kracht om te groeien naar die geestelijke volwassenheid. Zo mogen we ook in deze tijd steeds meer opstaan.

O HEMELS LICHT

O hemels licht, dat God ons geeft,
licht, dat in licht zijn oorsprong heeft,
o Zoon, o zuivere fontein,
ons daglicht, onze zonneshijn.

Ja onze Zon, die stralend staat,
die dag en nacht niet ondergaat,
geef, dat uw Geest te allen tijd
in licht en waarheid ons geleidt!

Wij roepen ook de Vader aan,
de Vader, die ons bij kan staan,
die in het licht zijn woning heeft,
dat Hij ons onze schuld vergeeft;

dat Hij voor ons zijn vaandel steekt,
de tanden van de Boze breekt,
dat Hij ons leidt in tegenspoed,
de rechte weg ons vinden doet;

dat Hij ons leidt, - en zie wij zijn,
daar Hij ons vasthoudt, waarlijk rein,
en door een groot geloof vervuld,
bevrijd van duisternis en schuld.

Als Christus onze spijs is,
is het geloof tot lavenis:
wij zullen van de zoete wijn
des Heil'gen Geestes dronken zijn.

O zonlicht, voor ons opgegaan,
een lichte dag is ons bestaan,
vol warm vertrouwen op Uw macht
en zonder avond, zonder nacht.

De dageraad verrijst zo schoon;
o onze Zon, des Vaders Zoon,
de Vader is in U en Gij
zit aan des Vaders rechterzij.

Ambrosius (340-397)

*vertaling J.W. Schulte Nordholt
Hymnen en liederen, 1964*



VRIJMOEDIG, ZONDER ANGST

R.R.Roth



God is liefde, en wie in de liefde blijft, blijft in God en God blijft in hem. Hierin is de liefde bij ons volmaakt geworden, dat wij vrijmoedigheid hebben op de dag van het oordeel, want gelijk Hij is, zijn ook wij in deze wereld. Er is in de liefde geen vrees, maar de volmaakte liefde drijft de vrees uit; want de vrees houdt verband met straf en wie vreest, is niet volmaakt in de liefde. Wij hebben lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.
Joh.4,16b-19

Tijd van herdenken is het. Herdenken, stilstaan bij Christus die voor mij stierf. Niet alleen voor mij, ook voor u en jou. Herdenken, stilstaan bij Christus die voor mij opstond. Niet alleen voor mij, ook voor u en jou.

Tijd van stilte.
Waar in ik in gedachten kijk naar Jezus aan het kruis. Als een van de omstanders. Jezus nodigt mij uit om in Hem mijzelf te herkennen. 'Jouw oude mens is in Mij meegekruisigd'. Het is niet te geloven. Hang ik daar echt? Draagt u mijn zonden aan het kruis? Ik kan het niet helpen, maar op een gegeven moment komen de tranen. Raar overigens, dat ik zo iets als een excuus onder woorden breng. Ergens in de stilte besef ik: dit is de liefde waar ik naar verlang. Van iemand die helemaal voor mij door het vuur gaat. Mijn fouten wel peilt, benoemt, maar niet genadeloos. Maar liefdevol. Door mijn zonden en gebreken heen ziet. En in zijn onvoorwaardelijke liefde voor mij me herinnert aan mijn diepste verlangen: bemind te worden. Jezus brengt me bij mijn kern.
En wat zo wonderlijk is, door

Jezus' liefde kan ook ik liefhebben. Ik merk tot mijn verbazing dat die wil om lief te hebben als vanzelf in mij groeit. Opnieuw kijk ik dan naar Jezus in de stilte. Nu is het andersom: ik herken iets van Hem in mij. Zoals Hij is, ben ook ik op deze wereld. Jezus was in God de Vader en de Vader in Jezus. In liefde met elkaar verbonden, want God is liefde. Door in Christus te geloven, ben ook ik in God en God in mij. In Christus met Gods liefde verbonden. Ik merk het in de liefde die ik geven wil aan God en aan mijn broeders en zusters. - Wat gebruik ik toch een grote woorden. Het lijkt wel alsof ik aan het opgeven ben over mijzelf. Toch is dat niet zo. Ik beschrijf mijn werkelijkheid alleen maar. Ik zeg alleen maar wat Christus in mij losmaakt. Al moet ik ook zo eerlijk zijn te zeggen dat ik bij mijzelf wisselingen in de kwaliteit van de liefde zie.

Christus beantwoordt mijn diepste verlangen. Hij brengt me bij mijn kern. Nu ga ik ook iets anders begrijpen. Wanneer mijn kern wordt geraakt, is het niet alleen maar vreugde wat ik in mijn hart vindt. Ook een scherpe pijn. Ik

heb me daar lang over verbaasd. Ik heb het soms ook verwensd, die pijn. Waarom die pijn bij zoveel vreugde? Nu noem ik het 'verlangen'. Verlangen om bij God te zijn. Bij Hem die liefde is. Zijn liefde is een antwoord op mijn verlangen naar liefde. Maar Zijn liefde maakt mij ook duidelijk dat liefde op aarde een schaars goed is. Ik leef nu nog tussen broeders en zusters, die mijn behoefte aan liefde niet altijd kunnen of willen beantwoorden. En zij leven met mij. Ik kan of wil hen niet altijd geven wat zij nodig hebben. Het zal vast daarom zijn, dat Johannes zegt: 'Wij hebben lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad.' Jezus Christus is bron, Hij blijft het ook. Ook in mijn onvervulde verlangen naar liefde op aarde beschermt Hij mij, omringt Hij mij met aanhoudende ontferming. Zo lukt het toch om door te gaan. Op aarde, met broeders en zusters om mij heen om lief te hebben.

Liefde drijft de vrees uit. Om met broeders en zusters om te blijven gaan. Maar ook om voor God te verschijnen op de dag van oordeel. Ik verlang gewoon naar die dag. Om mijn bron van liefde te ontmoeten, in de ogen te zien, de Levende, de Opgestane uit de dood. Opnieuw te zien in Zijn ogen, zonder mijn eigen verbeelding, dat Hij, Jezus op aarde hing voor mij. Mijn oude mens hing daar. En als nieuw mens mag ik binnengaan. Zonder angst, vrijmoedig.

Ds. R.R. Roth is predikant van de Gereformeerde Kerk te Breda.



PSALMEN ZINGEN MOET JE LEREN

B. Luiten

W wandelen met God

Is er binnenkort een dienst met belangstellenden? Of iets met de jeugd? Openbare geloofsbelijdenis? Fijn, dan gaan we vast ook uit de E&R bundel zingen. Of uit Opwekking. Onmiskenbaar is dat verlangen steeds aanwezig, bij steeds meer mensen. En dat is ook wel te begrijpen. Het vrije lied is vaak doorzichtiger dan een psalm. Je kunt daar meteen je hart in leggen. De meeste psalmen zijn niet zo gemakkelijk. Soms vraag je je werkelijk af, wat je nu eigenlijk zingt. Toch, als je dat onderzoekt, word je royaal beloond.

De psalmen gaan over Jezus

Jezus was vrij duidelijk over het Oude Testament: 'de Schriften getuigen van Mij', vatte Hij samen (Joh.5:39).

Daarin ontvangen wij meteen de sleutel tot het verstaan van de liederen in het Oude Testament. Ze zijn gecomponeerd door ingeving van de Heilige Geest, die op aarde vooral tot taak heeft te getuigen en te laten getuigen van de Verlosser. In alles is Hij erop uit de Zoon te verheerlijken (Joh.16:14). De Zoon, in wie wij ook de Vader ontvangen.

Op die manier wordt in het Nieuwe Testament vrij vaak op de psalmen teruggegrepen, juist als het erom gaat te laten zien wie Jezus is. In de eerste twee hoofdstukken van de brief aan de Hebreeënen worden citaten gegeven uit de Psalmen 2, 97, 104, 45, 102, 110, 8 en 22, die stuk voor stuk blijken te dienen om Jezus bekend te maken. Verderop volgen nog de Psalmen 95, 40, 56 en 118. En zo zou er veel meer te noemen zijn.

De psalmen gaan ook over mij

Jezus zegt het, en het wordt zo toegepast in de bijbel zelf: *de psalmen gaan over Hem!* Dat is belangrijk om te weten tijdens het zingen.

Gaan die liederen dan niet over jezelf, over je eigen vreugde en verdriet, je hoogten en je diepten? Jazeker, dat gaan ze óók. Daarin zijn ze juist zo levensecht. Voor alle situaties is er een lied om naar God toe te gaan, om het leven te leggen in zijn hand, zelfs als het volslagen donker is geworden (Psalm 88).

Maar dat is zo, omdat ze over Jezus gaan en wij in zijn leven mogen delen. Dat is hun geheim. Heel de Schrift gaat over Jezus, ook de psalmen. Wie dat aanvaardt, ontdekt; 'nu gaat de Schrift ook over mij'. Let bijv. op Psalm 40:

*'In slachtoffer en spijsoffer hebt Gij geen behagen,
- Gij hebt mij geopende oren
gegeven,
brandoffer en zondoffer hebt Gij niet gevraagd.
Toen zei ik: zie, ik kom;
in de boekrol is over mij*

*geschreven;
ik heb lust om uw wil te doen,
mijn God,
uw wet is in mijn binnenste.'*

Dit gaat over Jezus, heel duidelijk. Zo wordt dit later ook aangehaald. Maar in Hem gaat het ook *over mij*, dat ik zo opnieuw mag leven, innerlijk met God verbonden. Kijk bijv. naar Psalm 26:

*'Doe mij recht Here,
want ik heb in onschuld gewandeld;
op de HERE heb ik vertrouwd
zonder te wankelen.
Toets mij, HERE, en beproef mij,
Keur mijn nieren en mijn hart.'*

Wie kan dat zingen dan Jezus alleen, die geen zonde heeft gedaan terwijl Hij ons leven overdeed? En toch, wie Hem zo ontvangt, mag dit meezingen *over zichzelf*: ik ben in Gods ogen nu net zo rechtvaardig als Hij. Is dat niet geweldig?!

Deze diepgang en dubbele zeggingskracht is typerend voor de psalmen. Daarom vervelen ze nooit, maar gaan ze door de eeuwen mee, terwijl de vrije liederen (met hun eigen waarde) komen en gaan.

Pascha-psalmen

En wat gebeurt er dan, als Jezus *zelf* psalmen gaat zingen? Want dat is gebeurd, zelfs op een heel cruciaal moment.

't Was de nacht van het verraad. Jezus wist dat, terwijl Hij nog aan tafel zat. Hij vierde Pascha en stelde het avondmaal in. Vervolgens zong Hij de lofzang (Mat.26:30), om te vertrekken naar Gethsémane.

Hij zong. Omdat Hij zo in de stem-



ming was? Waarschijnlijk niet. Je hoeft niet blij te zijn om te zingen. Je kunt dat ook doen om je vast te houden aan God, aan zijn werk, aan zijn leiding, aan zijn koningschap. Zo hebben martelaren zingend op het schavot gestaan, ze prezen God aan wie ze mochten toebehoren in leven en sterven. *Jezus hield zich zingend vast aan alles wat over Hem geschreven stond, en in Hem over ons.* Hij zong de psalmen van het Pascha, 113-118, waarin de weg herkenbaar is van Egypte naar Kanaän, van de dood naar het leven.

Let op Psalm 113:

*Wie is als de HERE, onze God,
die zeer hoog woont,
die zeer laag neerziet,
in de hemel en op de aarde?
Die de geringe opheft uit het stof,
de arme omhoog heft uit het slijk.'*

Hij ziet de mensen zitten in het slijk van hun ellende. Maar dan, Hij haalt ze uit die diepte omhoog naar Psalm 118:

*'Ontsluit mij de poorten der
gerechtigheid,
ik zal daardoor binnengaan, ik zal
de HERE loven.'*

Van die weg is eeuwen lang gezongen, tallozen mochten die weg tot God gaan. En nog is het onze weg uit onze ellende omhoog. Maar dat kan alleen zo zijn, omdat Jezus toen zo deze weg wilde worden. Hij zong en Hij ging. Diep in het stof zou Hij moeten buigen, tot in het stof van de dood. Alleen zo zou Hij kunnen roepen dat de 'poorten der gerechtigheid' voor Hem open zouden gaan. Die poort is voor Hem allereerst de steen voor zijn graf: weg ermee, ópen die poort! Voor Hem en voor ons. Dat zijn de psalmen ten voeten uit: *ze zijn niet te zingen als Jezus niet eerst hun inhoud had willen worden.* De Pascha-psalmen, ze gaan over Hem en Hij heeft ze waar

gemaakt. Nu ontlene ze aan Hem hun volle kracht en doorwerking, voor ieder die ze gelovig op de lippen neemt. Nu zingen wij van poorten, die *Hij* heeft geopend en die *wij* mogen binnengaan.

Niet te snel naar je toe halen

Zingen wij de psalmen dan niet gauw oppervlakkig? Te veel vanuit onszelf alleen? Ligt daarin dan niet een oorzaak van misverstand en onbegrip?

Neem bijv. het overbekende begin van Psalm 116:

*'Ik heb de HERE lief, want Hij hoort
mijn stem, mijn smekingen.
Banden van de dood hadden mij
omvangen,
angsten van het dodenrijk hadden
mij aangegrepen,
ik ondervond benauwdheid en
smart.
Maar ik riep de naam van de HERE
aan:
Ach HERE, red mijn leven.'*

Velen hebben zich hierin herkend, en dit zo gezongen.

Maar hebben ze ook de Here Jezus hierin herkend? Dit is zijn lofzang allereerst. Zie je Gethsémane hierin, zijn worsteling daar, de banden van de dood die Hem omstrengelden, zijn roep om hulp en onder alles toch zijn liefde tot God? Dat hoeft je maar één keer te zien om nooit meer te vergeten. Voortaan zing je Psalm 116 diep uit je hart. En wat doe je dan? Je verkondigt Jezus Christus, zijn bitter lijden bewust gezocht. En vandaar uit gaat het lied ook over jezelf: nu zal zijn Vader mij nooit meer verlaten, in geen moeite of verdriet.

Let steeds op Jezus

En zo zijn er nog veel meer voorbeelden te noemen.

Hoe kan iemand zingen over de vreugde der wet, Psalm 119, als hij niet eerst de belofte daarin ziet?

De belofte van vervulling, van nieuw leven door genade alleen?

De naam Jezus komt er nog niet in voor, maar wel dat we onze gerechtigheid van God ontvangen. Onze gerechtigheid die Jezus nu is. Zo kan zelfs worden gezongen, dat de wet *levend* maakt (vers 25, 37, 40, 93).

En verder, alle psalmen die gaan over vrijheid, vergeving, ontferming, Gods nabijheid en regering: als we die zingen, verkondigen wij onze Heiland, en ons leven in Hem.

Gaan we oefenen?

Daarom zijn de psalmen dus niet laagdrempelig. De teksten gaan diep, heel Gods welbehagen in Jezus Christus komt hierin naar je toe.

Nu hoeft je niet altijd alles te verstaan voordat je kunt gaan zingen. Maar soms kan de drempel echt wel te hoog zijn voor mensen die nog weinig weten. Die kunnen van sommige psalmen vrijwel niets begrijpen. Daarom is het wel te begrijpen, dat in laagdrempelige diensten ook de E&R bundel wordt gepakt. Ook voor de kinderen kan dat een prima opstap zijn, en een welkome afwisseling. Terwijl onvervangbaar is, voor alle tijden, wat de Geest zelf voor ons in de psalmen heeft gelegd. Met de bedoeling dat we ze zouden zingen. En dus ook zouden oefenen, en dan heeft Hij het over *de inhoud*.

Nergens staat de voorwaarde, dat we elke psalm in één oogopslag moeten begrijpen. Laten we onszelf dat dan ook niet wijsmaken, met als gevolg dat alles onbegrepen blijft wat we niet meteen doorzien. Dan krijg je inderdaad een stuk vervreemding, maar dat ligt dan aan onszelf. Dan zeggen mensen: 'die psalmen gaan niet over mijn leven', en ze grijpen naar Opwekking. Die mensen moesten eens weten hoe die psalmen over hun leven gaan! Ja, dat zouden we echt moeten weten.



HATTEM IS GEEN ROTTERDAM

L.W.de Graaff

evangelisatie en zending

Op 2 november 2002 was ik in Rotterdam te gast op een toerustingsdag van de MAR: Missionaire Arbeid Rijnmond. Mij was gevraagd een opwekkend openingswoord te spreken voor de belangstellenden uit de met de MAR meewerkende gemeenten. Aan dat verzoek heb ik met plezier voldaan. Door de MAR wordt ook gewerkt onder de moslims in de havenstad. En de evangelieverbreiding onder moslims heeft altijd al mijn warme belangstelling gehad. Het was overigens ook een zeer bijzondere ervaring om op deze dag een workshop bij te wonen van tot het christendom bekeerde hindoes. Op verzoek van de redactie heb ik mijn toespraak op die bijzondere dag om- en uitgewerkt tot een artikelje voor dit weekblad.

Twée steden – twee werelden

Er is een groot verschil tussen Hattem en Rotterdam. In de eerste plaats vanwege het grote verschil in inwoneraantal. Hattem is een piepklein stadje aan de IJssel – Rotterdam de grote wereldhaven aan de Maas. Vergeleken met steden als Mexico City en Tokio stelt Rotterdam qua inwoneraantal nog niet zo heel veel voor, maar naar Nederlandse maatstaven is het toch een wereldstad. En dat merk je. In Rotterdam is het dag en nacht druk. Het verkeer op de weg en het water gaat altijd maar door. Het blijft indrukwekkend om de bedrijvigheid in de havens te zien. De stad heeft in de loop van de jaren een zeer herkenbare ‘skyline’ gekregen met een aantal zeer hoge kantoorgebouwen. En niet te vergeten de nieuwe brug over de Maas die de zeer toepasselijke bijnaam De

Zwaan heeft gekregen. Het is te begrijpen dat zo’n handelsstad heel internationaal is. Je komt er mensen tegen uit alle hoeken van de wereld. Deels op doorreis, deels als inwoners van de stad. Het zou interessant zijn te weten hoeveel nationaliteiten een stad als Rotterdam herbergt.

Het spreekt voor zich dat het leven in zo’n stad heel onpersoonlijk is. Althans buiten de directe woonomgeving. Wanneer ds. M. de Vries (werkzaam onder de moslims) of ds. A.S. van der Lugt (werkzaam onder de hindoes) door de ‘koopgoot’ loopt, kan hij toevallig een bekende of een gemeentelid tegenkomen. Grote kans van niet. Dat is bij mij in Hattem wel anders. Zodra ik mijn neus buiten de pastorie steek, kan ik beginnen te groeten. De meeste mensen kennen elkaar ook al zijn ze lid van verschillende kerken of geen lid van een kerk. Dat stempelt een

samenleving. De sociale controle in een stadje als Hattem is onvergelijklijk veel groter dan in Rotterdam.

Twée steden – twee gemeenten

Zowel in Rotterdam als in Hattem bevinden zich een aantal vrijgemaakt gereformeerde kerken. De vier Rotterdamse gemeenten tellen met elkaar zo’n 2000 leden. De beide gemeenten in Hattem hebben samen ruim 1400 leden. Dit betekent dat het percentage vrijgemaakten in zo’n grote stad als Rotterdam vrijwel te verwaarlozen is. Dat ligt in Hattem heel anders. Daar maken de vrijgemaakten een groot deel uit van de 11.500 inwoners. Ditzelfde geldt ongetwijfeld ook voor de andere kerkelijke denominaties.

Niet alleen de getallen bepalen het verschil. Er zijn nog veel meer factoren te noemen. Het is heel anders om kerk van de Here Jezus te zijn in Rotterdam dan in een stadje als Hattem. Dit laat zich gemakkelijk verduidelijken met het volgende voorbeeld. Enige tijd geleden hebben we in Hattem-Centrum een beleidsplan gemaakt als uitgangspunt voor de gemeenteopbouw. Directe aanleiding was het feit dat de gemeente te Hattem-Centrum per 1 januari 2001 zelfstandig is geworden. Bij het opstellen van het beleidsplan is ondermeer nagedacht over de vraag voor welke uitdagingen de gemeente staat in de directe omgeving. Het was nog niet eenvoudig die vraag



te beantwoorden. Wij hebben geen zwervers op onze straten, er hangen geen junks in onze portieken, we hebben geen opvangcentrum voor asielzoekers binnen de gemeentegrenzen. Er wonen wel enkele allochtone gezinnen in Hattem maar die maken een 'geïntegreerde' indruk. Een groot deel van de bevolking is orthodox-christelijk. En degenen die niet naar de kerk gaan, weten meestal wel het één en ander van het christelijk geloof.

In Rotterdam ligt dat heel anders. Om te beginnen is 50% (!) van de bevolking allochtoon. En dat is ook merkbaar wanneer je door de stad loopt of rijdt, of een ziekenhuis bezoekt. Alle 'volken, stammen en natiën' kom je er tegen. En iedereen die het nieuws een beetje volgt, weet ook van de problemen in de achterstandswijken. De prostitutie, de junks op de stoep, de kleine en de grote criminaliteit. En verder zien we de islam zichtbaar worden in een toenemend aantal moskeeën. Uitdagingen te over voor de kerk in zo'n stad. Het is nodig een keuze te maken want je kunt niet alles tegelijk aanpakken.

Twee gemeenten – twee missies

Het is wel duidelijk dat de missie van een gemeente in Rotterdam er heel anders uit ziet dan voor een gemeente in Hattem. Dat is op zichzelf genomen ook helemaal niet verrassend. Elke gemeente moet kijken naar enerzijds de specifieke uitdagingen waarvoor zij wordt geplaatst en anderzijds ook naar de mogelijkheden om op die uitdagingen in te gaan. En elke situatie is weer anders; geen stad is precies gelijk aan de andere. Dat geldt ook voor dorpen en streken.

En zo sta je dan als relatief kleine gemeenten midden in een wereldstad. Je hebt een boodschap en wilt die ook uitdragen. Wat ga je dan doen? In Rotterdam is besloten om zich te richten op de verbreiding van het evangelie onder moslims (ds M. de Vries) en hindoes (ds S. van der Lugt). Eén gemeente van rond de 800 zielen kan dat niet alleen dragen.

Sinds 1982 is er evenwel een samenwerkingsverband van de kerken uit de classis Hoogvliet en Rotterdam met betrekking tot de verkondiging van het evangelie onder culturele minderheden. Sinds 2000 is het evangelisatiewerk ondergebracht in de kerkelijke rechtspersoon 'Missionaire Arbeid Rijnmond' (MAR).

De gemeenten in het Rijnmondgebied zien dit als een belangrijk onderdeel van hun missie. En het is een duidelijke missie. Geen gemakkelijke missie. Wat moet je met zo weinigen in zo'n groot stedelijk gebied? Heeft het wel zin dit werk aan te pakken?

Voor de beantwoording van die vragen wijs ik naar de bijbel. Van de gemeente te Tessalonika staat geschreven in de eerste brief van de apostel Paulus (1,8):

Want uit uw midden heeft het woord des Heren weerklonken niet alleen in Macedonië en Achaë, maar allerwegen is uw geloof, dat zich op God richt, bekend geworden, zodat wij daarvan niets behoeven te zeggen.

De kleine gemeente in Tessalonika heeft goed gebruik gemaakt van de mogelijkheden. Als handelsmensen namen zij niet alleen hun koopwaar mee op reis maar ook het evangelie. Deze kleine gemeente heeft in die tijd gewerkt als een omroep in een groot gebied. En het heeft effect gehad en niet weinig ook. Dat leert ons een belangrijke les: kijken naar de specifieke mogelijk-

heden die de Here heeft gegeven.

En we zien in de praktijk ook dat niet elke gemeente dezelfde mogelijkheden heeft en ook niet voor gelijke uitdagingen staat. Een gemeente die zich in de *Bible Belt* bevindt, heeft te maken met totaal andere omstandigheden dan de zustergemeenten in de grote steden. Met de *Bible Belt* wordt bedoeld op de strook die loopt vanuit Zeeland, via Zuid-Holland en de Veluwe naar Overijssel en die wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een groot percentage orthodox protestantse inwoners.

Uiteraard blijft ook voor elke orthodox christelijke gemeente de opdracht bestaan om het evangelie in de directe omgeving uit te dragen. Het punt is evenwel dat die directe omgeving zeer kerkelijk is. Het is daarom, denk ik, niet toevallig dat in een plaats als Hattem zeer veel energie is en wordt gestoken in allerlei acties voor Oost- en Midden Europa. Niet alleen door de vrijgemaakte kerken maar ook door interkerkelijke stichtingen. Op het vlak van geestelijke en materiële hulpverlening zijn en worden zeer goede dingen gedaan. Op termijn zal de noodzaak tot materiële hulpverlening geringer worden. Daarom is het goed ons nu al te beraden op de vraag: waar liggen straks de prioriteiten?

Waar liggen de prioriteiten?

Ieder die wel eens kennis heeft gemaakt met het kerkelijk leven in een ander land, weet dat dit zeer leerzaam is. Het geeft verbreding van blik en het helpt om met een frisse blik naar het eigen kerkelijk leven te kijken. Eigenlijk geldt dit ook voor het bezoeken van zusterkerken bin-

nen de landsgrenzen. We staan er niet zo bij stil dat dit ook heel nuttig kan zijn. Wat weten we eigenlijk van elkaar? Ondanks de grotere mogelijkheden tot communicatie houd ik het gevoel dat op veel plaatsen wordt geprobeerd 'hetzelfde wiel uit te vinden'. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het principe van de zelfstandigheid van de plaatselijke kerken. Toch mag die zelfstandigheid geen verhindering zijn om meer samen te doen. Dat geldt niet alleen voor predikanten maar ook voor gemeenten.

In deze bijdrage beperk ik mij bewust tot het evangelisatiewerk. Iedereen kan weten dat Nederland in een rap tempo bezig is zich te vervreemden van het christelijk geloof. Dat blijkt ook wel uit het gegeven dat steeds meer zendelingen / evangelisten vanuit het buitenland naar Nederland komen. Nederland wordt meer en meer als zendingsgebied beschouwd. Om maar niet te spreken over de moslimse zending (*da'wa*) waarmee wij binnen afzienbare tijd te maken zullen krijgen.

Dienen wij als gemeenten dan niet meer de handen ineen te slaan voor de verbreiding van het evangelie in eigen land? Wat ondermeer betekent dat gemeenten in overwegend christelijke streken de meer geïsoleerd gelegen gemeenten nadrukkelijker te hulp komen bij hun werk?

Veranderende tijden en omstandigheden brengen ook andere prioriteiten met zich mee. En dat geldt naar mijn overtuiging ook voor het evangelisatiewerk in Nederland. Het is te begrijpen dat de aanwezigheid van steeds meer buitenlanders wordt gezien als een bedreiging. Zeker wanneer zij de islam belijden. Het zou een grote fout zijn deze ontwikkeling alleen maar als een

bedreiging te zien. De Here plaatst ons hierin vooral ook voor een grote uitdaging. Te vergelijken met de uitdaging waarvoor de gemeente in Tessalonika stond in het heidense Griekenland van die dagen. Het bezoek aan Rotterdam heeft mij hierover aan het denken gezet. En ik wil het de lezers graag in overweging geven.

Ds. L.W.de Graaff is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hattem-Centrum.

Uit de kerken

Mijdrecht – Beroepen: G.A. Heek, kandidaat te Amsterdam-Zuidoost.

Kampen – Geslaagd aan de Theologische Universiteit voor het doctorale examen (aanvullend) ds. F.J. Bijzet te Emmen, en voor het doctorale examen A.J. Haak te Nunspeet.

Zuidwolde – Beroepen: J. Werkman te Hattem.

Goes – Per 1 januari 2003 is ds. P.F. Messelink losgemaakt van de kerk te Goes. Door de classis Middelburg is hij beroepbaar gesteld voor de periode van twee jaar. Adres: De Tol 1, 4462 AZ Goes, tel. 0113-230203.

Zwolle-Noord – Beroepen : J.P. Kruijer te Hilversum.

Axel – Bedankt voor beroep: G. Treurniet te Heemse.

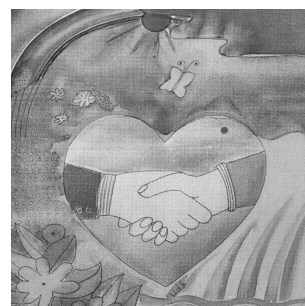
Wageningen – Beroep aangenomen: J.H.F. Schaeffer, kandidaat te Zwolle, die bedankte voor Gees, Mussel en Oosterwolde/Wijnjewoude.

Kampen – Aan de Theologische Universiteit is door het Curatorium benoemd als interim-secretaris van de universiteit, de heer ir. D. van Dijk te Bennekom.

Blij-Holwerd en Ferwert-Hallum - Nieuw adres ds. Z.J.C. van Harten, Hoofdstraat 23, 9171 LA Blij, tel. 0519-561998, email: zjcvharten@gkv.nl

Brouwershaven – In het Handboek 2003 zijn enkele regels weggevallen: Organiste: Mevr. J.T. den Boer-Dalebout, Zwaardweg 2, 4321 TT Kerkwerf tel. 0111-671470. Aanvangstijden Grote of St. Nicolaaskerk zijn : 8.45 uur en 17.00 uur

Haren – Het nieuwe e-mail adres van de secretaresse van de Gereformeerde Kerk te Haren, mevrouw M. Slager-Lommers, is: slalom@home.nl



HANDBOEK 2003

Van de Gereformeerde Kerken in Nederland
Redactie: ds. J.H. Kuiper

Realisatie: Scholma Druk BV, Bedum
Uitgever: Print Media BV, Bedum



9 780522 942711

Prijs: € 9,90

Verkrijgbaar bij de boekhandel
of bestel via:
www.profiel.nl
e-mail: **handboek@scholma.nl**



"DE DOOVEN MOETEN HOOREN" (2 - SLOT)

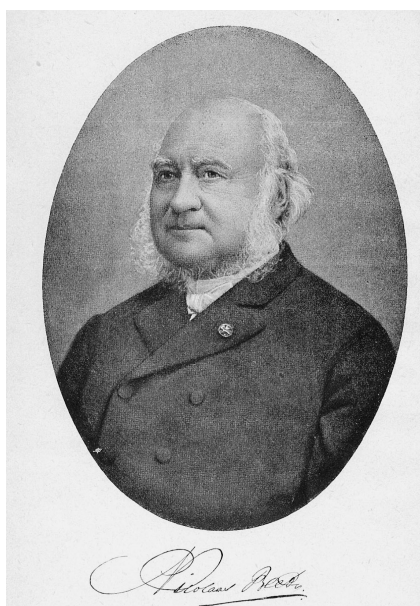
J. Smelik



- Nicolaas Beets en het lied -

*H*onderd jaar geleden overleed Nicolaas Beets, de auteur van de "Camera Obscura" en van verschillende (kerk)liederen. In twee artikelen ga ik in op de bemoeienissen van Beets met het lied. De vorige keer heb ik aandacht besteed aan de betekenis van het lied binnen het Réveil. Aanhangers van deze vroomheid-beweging, waaronder Beets, hebben het geestelijk lied ingezet om de Nederlandse samenleving te reguleren naar bijbelse normen en waarden. Het zendingslied (voor de heidenen binnen en buiten Nederland) had het hart van Réveilmensen.

We sloten het vorige artikel af met de constatering dat de Vervolgbundel – mede onder invloed van Beets – op twee punten aan bij Réveil-idealen: 1. de aandacht voor bijbelliederen en 2. de opname van liederen waarin de centrale christelijke heilsfeiten bezongen werden.



Bijbelliederen

Het Réveil heeft zich ingezet om de Bijbel als het goddelijk geïnspireerde Woord van God in het centrum van kerk en theologie te plaatsen. Bestreden werd alle rationalistische bijbelkritiek, bijvoorbeeld van de "Groningers" die de Schrift niet als hét Woord van God maar als een woord van God beschouwden.

De centrale positie van de Bijbel en zijn goddelijke gezag voor het persoonlijke en gemeenschappelijke geloofsleven stond voor de aanhangers van het Réveil vast als een rots. Typerend zijn in dit verband de "Zondagavonden" die Isaäc da Costa belegde en waar volop ruimte was voor schriftlezing en bijbeluitleg. Deze avonden, die een enorme uitstraling hadden, heeft Réveildeskundige mej. M. Kluit aangeduid zijn als het "werkelijke begin en het hart van het Amsterdamse Réveil".¹

Op het gebied van het lied uitte de bijbels-georiënteerdheid van het Réveil zich in liederen die inhoudelijk nauw aansloten of wilde aansluiten bij de Schrift. Het vertaalde zich ook in de opkomst van wat we vandaag de dag "bijbelliederen" noemen. Dat zijn liederen die bij een aanwijsbaar gedeelte uit de Schrift gemaakt zijn. Gedeelten uit het Oude Testament werden in het lied daarbij doorgaans ook vanuit het Nieuwe Testament belicht.

Dat gold in ieder geval voor de vier bijbelliederen die Beets in 1846 dichtte en die hij "psalmen" noemde.² Het betrof in drie gevallen liederen bij verschillende gedeelten uit het bijbelboek Jesaja:

- Jesaja 45: Lofpsalm - "De Heer is God, een eenig Heer!"

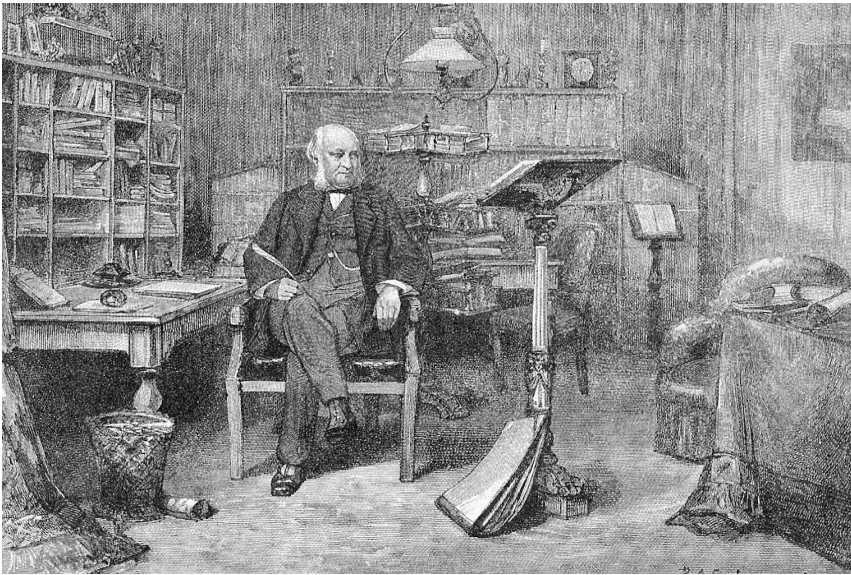
- Jesaja 9: Kerstpsalm - "Daar is uit 's werelds duistere wolken"

- Jesaja 53: Lijdenspsalm - "Wie heeft op aard de prediking gehoord".

Het vierde lied met de beginregel "Mijn goede Herder is de Heer" gaf Beets als titel "Een psalm van den goeden Herder" en hij verwerkte daarin Psalm 23 en Johannes 10.

Deze vier liederen kregen een plaats in de *Vervolgbundel*. Dat zal er zeker aan hebben bijgedragen dat van Beets' liederen deze vier verreweg het populairst werden. In de *Vervolgbundel* werden nog zeven bijbelliederen opgenomen, o.a. de bekende liederen "De Heer is mijn herder" (zie *Liedboek* gez. 14) en "Laat m' in U blijven, groeijen, bloeijen" (zie





Liedboek gez. 78) van J.J.L. ten Kate.

De opname van deze bijbelliederen moest trouwens ook tegemoet komen aan tegenstanders van de bundel *Evangelische Gezangen*. Er heerste bij synodecommissies de overtuiging dat de kritiek op de liedbundel uit 1806 niet zo hevig geweest zou zijn wanneer daarin meer van zulke "schriftuurlijke gezangen" gestaan zouden hebben.³

Hoe dan ook, het ontstaan van het genre 'bijbellied' is een markant gegeven in een tijd waarin orthodox-georiënteerde protestanten de plaats en functie van de Schrift met verve verdedigden tegen vrijzinnige aanvallen.

Centrale thema's

Het Réveil streed om de kerk weer haar oorspronkelijke orthodoxe, gereformeerde karakter terug te geven. Over de rol die de belijdenisgeschriften daarbij moesten spelen, bestond onenigheid. Maar men was het er wel over eens dat de gereformeerde leer, zoals die in deze geschriften verwoord was, met kracht uitgedragen en verdedigd moest worden.

Want niet alleen de Schrift als het geïnspireerde Woord van

God lag onder vuur. Ook fundamentele gereformeerde geloofswaarheden waren toentertijd niet veilig bij diverse theologische stromingen. In de strijd om het behoud van de gereformeerde leer werd niet in de laatste plaats het lied als wapen gebruikt.

Zo zag het Réveil zich genoodzaakt op te komen voor de gereformeerde verzoeningsleer. Juist dit en aanverwante onderwerpen werden in veel Réveil-liederen aan de orde gesteld. Een bijzonder typerend lied is in dit verband "Wie heeft op aard" de prediking gehoord" van Beets. Deze "lijdenspsalm" zoals de titel oorspronkelijk luidde, is Beets' bewerking van Jesaja 53, het bekende hoofdstuk over de lijdende Knecht des Heren.⁴ In verschillende lutherse en gereformeerde liedbundels werd de liedtekst gezongen op de Geneefse melodie van psalm 22. Het lied werd ook in de *Vervolgbundel* opgenomen en voor deze bundel componeerde J.G. Bastiaans een nieuwe melodie.⁵ De opname van dit lied in de *Vervolgbundel* is curieus, juist omdat – tegen moderne theologische opvattingen in – dit lied zo helder en onomwonden het plaatsbekledend werk van Chris-

tus verwoordt. Opvallend binnen het toenmalige liedrepertoire is ook de wijze waarop de *verschrinkingen* van Christus' vernedering, zijn lijden en sterven onder woorden zijn gebracht. Daarbij sloot Beets nauw aan bij de woorden uit Jesaja 53. Opmerkelijk in het lied is verder dat het "pro nobis" (Christus heeft *voor ons* geleden) nadrukkelijk verwoord wordt. Het verzoenend lijden van de Man van smarte wordt betrokken op de zangers en hoorders van het lied. Beets benadrukt in het lied dat Christus 'onze smart', 'onze schuld', 'mijn kwaad' en 'mijn schande' heeft gedragen. De betekenis van Christus' heilswerk voor de hedendaagse kerk in haar geheel en voor elke gelovige afzonderlijk, wordt op deze wijze pregnanter naar voren geschoven.

Zoals gezegd, de "lijdenspsalm" van Beets is kenmerkend voor Réveilliederen omdat het lied oproept de bijbelse boodschap van verzoening door Christus' bloed te aanvaarden. Deze kern van het evangelie werd volop bezongen binnen het Réveil. In zijn algemeenheid was er binnen het liedrepertoire van het Réveil nadrukkelijk aandacht voor de centrale thema's van het christelijk geloof. Er bestond een duidelijke voorkeur voor liederen waarin de basale christelijke heilsfeiten (de geboorte, het lijden, sterven, de opstanding, hemelvaart van Christus en de neerdaling van de Heilige Geest) bezongen werden. Als vanzelfsprekend gevolg ontstonden dan ook veel gezangen bij de grote christelijke feestdagen. We zien dit bijvoorbeeld in het liedoeuvre van Da Costa. De meeste en bekendste liederen van hem zijn geschreven bij de christelijke feestdagen. In het *Gereformeerd Kerkboek* kunt u dit nog terugvinden: de vijf Da

Costa-liederen zijn bestemd voor Goede Vrijdag (gez. 16), Pasen (gez. 19, 20), Hemelvaart (gez. 23) en Pinksteren (gez. 26). De christelijke feestdagen boden de mogelijkheid om de fundamentele heilsfeiten nadrukkelijk en geordend in de tijd aan bod te laten komen. Vandaar ook dat veel liedboeken een rubricering kennen die in meer of mindere mate het kerkelijk jaar volgt. Ook in de liederen van Beets spelen de christelijke feestdagen en dus de centrale heilsfeiten een rol, zij het minder sterk dan bij Da Costa. De bekendste liederen van Beets betreffen een kerstlied ("Daar is uit 's werelds duistere wolken") en een passielied ("Wie heeft op aard de prediking gehoord") die beide in de *Vervolgbundel*, de *Hervormde Bundel 1938* en het *Liedboek voor de Kerken* een plek ontvangen.

Overgave en vertrouwen

De dominante plaats van de heilsfeiten en de strijd voor behoud van de gereformeerde leer kunnen we niet loskoppelen van een ander aspect van het Réveillied, namelijk de nadruk die gelegd werd op wedergeboorte, persoonlijk geloof en het leiden van een godvruchtig leven. Ook deze zaken hebben het Réveillied uitdrukkelijk gestempeld.

De mens moet niet alleen het verlossingswerk van Jezus Christus met de mond belijden, maar hij dient zijn leven aan God over te geven. Het belijden en verdedigen van de leer is nauw verweven met toewijding aan de Heer. Men moet vertrouwen op de vaderlijke zorg en leiding van God.

In alle levensomstandigheden moet de mens zich afhankelijk weten van God. Daarom is het essentieel dat de gelovigen voortdurend om Gods zegen, leiding en bescherming bidden. Dat

is de kern van het lied "Och, blijf met uw genade", één van de meest geliefde liederen uit de negentiende en twintigste eeuw. Het lied, één van de "vijftal gewijde liederen" die Beets in 1854 dichtte, was een bewerking van het Duitse lied "Ach, bleib mit deiner Gnade" uit 1627 van Josua Stegmann.⁶ Beets voegde zelf een laatste strofe toe, waarin de verzoening met God direct gekoppeld is aan Gods bescherming en leiding in het aardse leven:

*Geleid ons allerwege
Door 't hachelijk levenslot;
En fluister tot den veege:
"Gij zijt verzoend met God!"*

In Réveillieder worden aardse moeiten en zorgen onder ogen gezien, maar steeds wordt daarbij met grote nadruk gewezen op Gods ondersteuning. Er is troost en hulp in het hier-en-nu. Bovendien is er uitzicht op het volmaakte leven bij de Vader in het hiernamaals.

Eén en ander kwam concreet tot uiting in de populariteit van het bijbelse beeld van de herder. In het verlengde was er een uitgesproken voorliefde voor psalmen en schriftgedeelten waarin dergelijk pastorale beelden een rol speelden. Vooral na 1850 werd een geliefd thema in de protestantse liedcultuur over de Here te zingen als de herder die ons als zijn kudde weidt zodat het ons aan niets ontbreekt. Het oudtestamentische herderslied, psalm 23, was erg geliefd, maar dan niet in de versie van de *Statenberijming 1773*. Mogelijk was de Geneefse melodie hier debet aan.⁷

Andere bewerkingen van psalm 23 werden gedicht en populair. De *Vervolgbundel* bevatte zelfs twee bewerkingen van de psalm, waaronder het bekende "De Heer is mijn herder!" van J.J.L.

ten Kate. Het andere lied was van Beets: "Mijn goede Herder is de Heer!"⁸

God zorgt en Hij verdient volop ons vertrouwen. De mens moet zich afhankelijk weten van Hem die ons altijd zoveel zegeningen schenkt. Met name in het kinderliedrepertoire dat onder invloed van het Réveil ontstond, raakt men hierover niet uitgezongen. Jan de Liefde, bijvoorbeeld, schreef veel liederen waarin Gods trouwe vaderzorg over het leven bezongen wordt. U kunt denken aan het bekende kinderlied met de beginstrofe:

*O wij kindren, wij leven
als de vogeltjes blij,
want de Heere daarboven
zorgt voor u en voor mij.*

Maar ook van Beets zijn er liederen en gedichten waarin dezelfde vreugde doorklinkt over al het goede dat God ons in dit leven doet toekomen. Het lied over de lente met de beginregel "Had ik uw adem, Nachtegalen!" is hiervan een fraai voorbeeld. Het werd in diverse protestantse liedbundels opgenomen, waarbij de tekst vergezeld ging van een melodie van H.J. van Lummel, de componist die we kennen van de "alternatieve" melodie van psalm 146. De eerste twee strofen luiden:

*Had ik uw adem, Nachtegalen!
Uw zilvertoon,
Langs alle heuveln, alle dalen,
Zou ik uw smeltend lied herhalen,
Zoo vol, zoo schoon!*

*Ik prees dien God in mijn gezangen,
Die veld en woud
Weer 't groene kleed heeft omgehangen,
Na zoveel maanden van verlangen
Zoo blijde aanschouwd.⁹*



232. HET I AM GODS.

Naar Jez. LIII. Nieuwe zangwijze.

W ie heeft op aard de prediking gehoord,
De prediking van 't vleesch geworden Woord, Den
Christus Gods, op Golgotha vermoord? Wie
durft gelooven? Wie ziet in Hem Gods reddend'
arm van boven, Tot hem gestrekt? Wie
durft zijn kruis belijden? Wiens hart zich in
den Lijdende verblijden, Met smaad bedekt?
2. Een rijstje, dat zoo woest een sorm bewoog,
Een wortel, uit een aarde, dor en droog, Had
Hij gedaant' noch schoonheid voor het oog; Als
zij Hem zagen, Zoo had Hij niets, dat d' oogen
kon behagen; Hij was veracht, d' onwaar-
digste der menschen! Wie kon zich Hem
tot Zaligmaker wenschen? Hij was veracht.
3. O, Man van smart! dat ieder voor U kniel! Gii

Gods vaderzorg strekte zich over heel het leven uit. Ook in christelijk huwelijk en huisgezin moest de mens zich in voor- en tegenspoed van Gods zegen afhankelijk weten. Dat was de boodschap van het lied "U zegne God!" dat in de negentiende en begin van de twintigste eeuw tot de bekendste liederen van Beets behoorde. Het lied, dat oorspronkelijk de titel "Aan een bruid" droeg, werd in de *Vervolgbundel* opgenomen als gezang om bij huwelijksinzegeningen gezongen te worden:

*Gezegend 't Huis,
Waar in de liefde wone
Waar u de Heer met vreugde en
eere krone!
Gezegend ook het kruis.*

*Het kruis te zaam
Met de' echtgenoot gedragen,
Den blik op Hem, die 't Kruis
verdroeg, geslagen,
En in zijn kracht en naam!¹⁰*

Besluit

De roep van het Réveil om terug te keren naar de bijbelse leer van

verzoening en verlossing door het bloed van Christus, werd niet in de laatste plaats via het lied verspreid. Het bijbel-lied was één van de mogelijkheden waardoor doven het heilig Evangelie konden horen.

In het Réveillied was verkondiging van de gereformeerde geloofsbeginselen onlosmakelijk verbonden met de oproep tot persoonlijke bekeering, een volledige overgave aan de Heer. Deze bekeering was het oogmerk van het zendinglied dat volop gecultiveerd werd binnen het Réveil en waaraan ook Beets zijn bijdrage geleverd heeft. Type-rend voor het liedrepertoire van het Réveil en het nationalistische karakter van de

beweging zijn de gezangen waarin de band God, Nederland en Oranje als een drievoudig snoer bezongen werden.

In alle opzichten is het liedoeuvre van Beets ondenkbaar zonder het gedachtegoed van het Réveil. Zijn gezangen zijn karakteristiek voor het Réveil-lied. Uit zijn liederen blijkt een ondubbeltzinnig streven om het geïnspireerde Woord van God niet alleen maatgevend te laten zijn voor de leer, maar ook voor het geloofsleven. Evenals bij andere Réveildichters spelen de basale heilsfeiten, het plaatsbekledend verzoeningswerk van Jezus Christus, een fundamentele rol in de liederen van Beets. Dit gebeurde expliciet als oppositie tegen allerlei aanvallen op het goddelijke gezag van de Schrift en de gereformeerde leer van genade en verlossing. Beets behoort tot de meest invloedrijkste lieddichters uit het Réveil. Meer dan iemand anders heeft Beets via het lied opvattingen van het Réveil op de lippen het Nederlandse volk gelegd. Hij dichtte niet alleen een aantal bij-

zonder populaire gezangen. Ook heeft hij als secretaris en voortrekker van de gezangencommissie een stempel gezet op de *Vervolgbundel*, die – zoals we zagen – op een aantal punten aansloot bij het Réveil.

Dr. J. Smelik is musicoloog/hymnoloog en woont in Zuidhorn.

- ¹ M. Kluit, *Het protestantse Réveil in Nederland en daarbuiten 1815-1865*. Amsterdam 1970, 168.
- ² *Gedichten van Nicolaas Beets*, Tweede deel, pag. 314-321.
- ³ Wessel, *De produktie*, 80.
- ⁴ *Gedichten van Nicolaas Beets*, Tweede deel, pag. 318-319. Het lied staat ook in het *Liedboek voor de Kerken*, gezang 179.
- ⁵ In het *Compendium van achtergrondinformatie bij de 491 gezangen uit het Liedboek voor de Kerken* (Amsterdam 1978 – 2^{de} druk, k. 543) wordt gesteld dat de tekst van Beets bij de Geneefse melodie van psalm 22 gedacht is. Als argument daarbij wordt genoemd dat die melodie duidelijk in 8 regels verloopt, zoals ook Beets' liedtekst. Dit is niet correct: in het verzameld dichtwerk van Beets bestaan de strofen uit 9 regels.
- ⁶ *Gedichten van Nicolaas Beets*, Derde deel, pag. 138-139. Het lied is – met enkele belangrijke ingrepen – te vinden in het *Liedboek voor de Kerken* (gez. 423).
- ⁷ Smelik, *Eén in lied en leven*, 87-100.
- ⁸ *Vervolgbundel*, gez. 198, 201.
- ⁹ *Gedichten van Nicolaas Beets*, Derde deel, pag. 33-34.
- ¹⁰ *Gedichten van Nicolaas Beets*, Tweede deel, pag. 322. Geciteerd zijn de laatste twee strofen. De regel "Met d' echtgenoot gedragen" werd in de *Vervolgbundel* (gez. 224) overigens gewijzigd in: "Als één ziel, gedragen". Tevens werd een vijfde strofe toegevoegd: "O God! verhoor / En schenk ons onze bede! Toon hun uw gunst, doordring hen van uw vrede; / Licht met uw licht hen voor!"



LIED 203: DIE IN DE DOOD GEBONDEN LAG

J. Smelik


 lied van de week

Die in de dood gebonden lag

LvdK Gezang 203

m: Wittenberg 1524

t: M. Luther

v: A.C. den Besten



1. Die in de dood ge - bon - den lag
om ons en on - ze zon - den,
is op - ge - staan met groot ge - zag:
Chris - tus heeft o - ver - won - nen!
Hij bracht ons het le - ven weer,
laat ons nu lo - ven God de Heer
en zin - gen: hal - le - lu - ja!
Hal - le - lu - ja!

2 Geen die de dood bedwingen kon,
geen enkel mens op aarde;
dat kwam doordat wij man voor man
verstrikt in zonden waren.
Zo kreeg hij ons in zijn macht
en heeft ons in zijn rijk gebracht
en hield ons daar gevangen.
Halleluja!

3 Toen heeft Gods Zoon ons hulp verschaft.
Hij, als een mens gekomen,
wees zonde en verzoeking af
en heeft de dood ontnomen
al zijn rechtsmacht en geweld;
hij moest de sleutels van de hel
in Christus' handen laten.
Halleluja!

4 Het was een strijd sinds lang voorzeggd,
die dood en leven streden.
Nu is, Godlof, het pleit beslecht:
Christus is onze vrede.
Hij die onze bondgenoot
geworden is, heeft in zijn dood
de dood voor ons verslagen.
Halleluja!

5 Ziet nu die 't ware Paaslam is,
waarvan wij moeten leven,
die aan het kruis in duisternis
zichzelf heeft prijsgegeven.
Zijn bloed is aan onze deur;
niet langer oefent zijn terreur
de dood, die mensenmoorder.
Halleluja!

6 Laat ons dan vieren 't hoge feest
dat Christus heeft gegeven,
verheugd van hart en blij van geest, —
Hij immers is ons leven.
Hij is onze zon, ons licht,
op Hem is ons bestaan gericht, —
't is dag voor ons geworden.
Halleluja!

7 Dit is het maal, hebt Gij gezegd,
der ongezuurde broden.
Wij doen het oude zuurdeeg weg,
gelijk Gij hebt geboden.
Gij zelf wilt tot lafenis
en spijs ons zijn, — o Heer, dat is
genoeg voor dood en leven.
Halleluja!

Martin Luther (1483–1546)
Vertaling Ad den Besten, geb. 1923

*Dit lied is al eerder aan bod geweest. Een
bespreking van dit lied heeft gestaan in
De Reformatie, jaargang 75, nr. 27.*



ZING MET DE HEMELBODEN

J. Munneke

Graag wil ik de aandacht vestigen op "Zing met de hemelboden", kerkliederen van Ria Borkent. En dan heb ik het over drie dingen: 1. een liedbundel met 77 kerkliederen

2. de begeleidingsbundel hierbij

3. een cd met 22 liederen uit deze bundel.

De cd was er al enige tijd, maar in februari 2003 verscheen de liedbundel en ruim een maand later de begeleidingsbundel. Mooi op elkaar afgestemd dus. En dat het bij elkaar hoort bewijst wel de voorkant van deze uitgaven, die is voor alle drie dezelfde.

Liedbundel

In de liedbundel zijn liederen verzameld die Ria Borkent in de afgelopen jaren heeft geschreven. Sommige van die liederen waren al eerder gepubliceerd in bundels of christelijke tijdschriften. 77 kerkliederen voor gemeente en cantorij, zoals de ondertitel luidt. Gerubriceerd in de volgorde van Genesis naar Openbaring. Zo kwamen ook de liederen voor het kerkelijk jaar er in een natuurlijke volgorde in te staan. Een aantal van deze liederen staan dit jaar op de lijst van het 'lied van de week'. Zo hebben we met kerst het lied "Glorie aan God in de hoogste hemel" gezongen, een refreinlied, waarbij het lied bijvoorbeeld door een cantorij en het refrein door de gemeente gezongen kan worden. Zo zou je in die

tijd van het jaar ook goed de lofzang van Maria kunnen zingen: "Loof God! Mijn ziel en zinnen zijn tot zijn lof ontwaakt." En zing eens op Goede Vrijdag het lied met de kruiswoorden van Christus: "Hoor de woorden", en dan met Pasen bijv. het lied "Christus in het graf geborgen". Al deze liederen staan ook op de cd. Luister eens hoe die liederen hier gezongen worden en laat je daardoor inspireren. Naast de bijbellieder en staan er nog een aantal liederen in voor bepaalde momenten: leven en sterven, de ingebruikneming van een nieuw kerkgebouw, doop en avondmaal, de jaarwisseling enz. Het zal waar zijn dat niet alle liederen even sterk zijn. Dat kan ook haast niet. Maar er staan zoveel heel goede liederen in dat de verschijning van deze bundel terecht is! En ik hoop dat velen van u deze bundel zullen aanschaffen en de liederen er uit zullen zingen.

Kinderliederen

Ria Borkent heeft in de liedbundel een heel aantal kinderliederen opgenomen. Het zijn er 26. Een achtal daarvan staan ook op de cd. Zij vindt dit belangrijk, want, zegt ze in het boekje bij de cd: "De kinderstem doet er toe in de gemeente, omdat ze, zoals de psalmdichter zegt, voor God er toe doet. Dat betekent dat kinderen juist bij de lofzang een eigen en dienstbare taak kunnen vervullen in de erediensten." In het algemeen spreekt Ria de kinderen goed aan. Het zijn teksten die goed op hun niveau zijn

geschreven. Je moet ze dan ook vanuit hun gezichtspunt lezen. In het lied "Maria was met Jozef" (nummer 14, op de cd nummer 8) is het derde couplet "Hij lijkt op jou, zei Jozef, dat neusje en die ogen die donker zijn als wijn. Hij leek ook op zijn Vader, maar dat zag je pas later, wanneer Hij groot zou zijn." Als je zo'n strofe leest vanuit je volwassen hoogte, dan heeft het wat ridicuuls over zich. Wellicht is dat de reden dat het lied, dat door de deputaten kerkmuziek in de selectie was opgenomen toch niet door de GS Zuidhorn werd geaccepteerd. Maar als je het leest vanuit het kind, dan vind ik het zo mooi gezegd, het maakt voor kinderen heel duidelijk, dat Jezus ook echt mens was. Er lag niet een kind in de kribbe met een aureool om zijn hoofd, maar een heel gewoon menskind. En dat het de Zoon van God was kon je toen nog niet zien, dat was alleen te geloven. Dat Ria Borkent in die 'ogen die donker zijn als wijn' ook nog de zegen van Jakob aan Juda aanhaalt (zie Gen 49:12) maakt die zin nog mooier.

Ik hoop dat deze kinderliederen niet alleen door onze kinderkoren gezongen worden, maar ook op de scholen. Het zijn heel andere liederen dan die van Elly en Rikkert, om maar wat te noemen, maar het lijkt me juist goed dat ook deze liederen een plek krijgen bij de kinderen. Een aantal van deze liederen zijn bijbellieder en, maar er is bijv. ook een lied voor de weekopening op school, waarbij de kleuters, de middenbouw en de bovenbouw



elk ook een eigen couplet krijgen toebedeeld.

Begeleidingsbundel

De zettingen in deze bundel zijn te spelen op orgel of piano. In het algemeen niet zo moeilijk. Dus heel geschikt voor thuis, op school, vereniging enz. Sommige zettingen zijn ook geschikt voor koor. Bij een paar liederen staat een tegenmelodie die op een fluit gespeeld kan worden. De zettingen zijn gemaakt door de liedcomponisten. Dat geeft, net zoals in de liedbundel een mooie verscheidenheid aan muzikale stijlen. Het geheel ziet er keurig uit.

CD

Het is echt een genoegen om de cd te beluisteren. Er staan 22 liederen op die gezongen worden door een ad hoc koor en door

een 'gemeente', en dat o.l.v. Dirk Zwart. Sietze de Vries bespeelt het orgel. Hij improviseert alle voorspelen, en dat kan hij! U moet eens luisteren naar het voorspel bij 'Christus in het graf geborgen', of bij 'Laat mij een spiegel van Gods liefde zijn', om maar een paar voorbeelden te noemen. Het eerste lied wordt daardoor voor mij het hoogtepunt van de cd. De keuze van de liederen geeft goed weer wat u kunt verwachten in de liedbundel. Van de 22 liederen zijn er een achttal die geschikt zijn voor kinderen. Die worden gezongen door 'The Young Voices' uit Putten o.l.v. Gerrie de Glint, op de piano begeleid door Sietze de Vries en met medewerking van de fluitiste Suzan Zwart. De cd maakt op een plezierige manier duidelijk hoe er kan worden omgegaan met nieuwe liederen in de liturgie.

Een rectificatie: in de liedbundel staat in lied 56 in de vijfde regel de laatste noot verkeerd genoteerd: daar moet een bes staan i.p.v. een c. In de begeleidingsbundel staat het wel correct.

n.a.v. Ria Borkent - Zing met de hemelboden, 77 kerkliederen voor gemeente en cantorij uitgeverij Boekencentrum Zoetermeer,

ISBN 90 239 1343 4; verkrijgbaar in de boekhandel

Zing met de hemelboden, begeleidingsbundel, muziekuutgeverij Nootzaak Rotterdam; alleen verkrijgbaar bij de uitgeverij, 010-26.55.968,

cd Zing met de hemelboden, Cantilena BM 2071, verkrijgbaar in boek- of muziekhandel en bij muziekuutgeverij Nootzaak

DE BIJBEL IN BEELD

STUDIEDAG

In zijn bijdragen aan het in 2001 verschenen boek *Woord op Schrift* (onder redactie van dr. C. Trimp) onder de titel 'De bijbel in beeld' gaat de kamper docent ethiek drs. A.L.Th. de Bruijne in op de vraag of het de gereformeerde theologie verder helpt wanneer er royaler gebruikt gemaakt wordt van de mogelijkheid om bijbelgedeelten metaforisch op te vatten. Deze bijdragen hebben veel discussie opgeroepen, waarbij zowel van herkenning en waardering als van kritiek sprake was.

Het leek de redactie van het weekblad *De Reformatie* gewenst hierover verder door te spreken op een studiedag. Deze dag wordt samen met de Theologische Universiteit, Broederweg, Kampen belegd.

Op het eerste gedeelte van deze studiedag zal de historische problematiek centraal staan, die drs. De Bruijne behandelt in het hoofdstuk 'Er wordt verteld; er is geschied'. Het tweede gedeelte van de studiedag gaat over de ethische problematiek, behandeld in het hoofdstuk 'Navolging en verbeeldingskracht'.

Datum: 17 mei 2003

Tijd: 10.00 uur tot 15.45 uur; ontvangst vanaf 9.30 uur.

Plaats: Aula van de Theologische Universiteit, Broederweg 15, Kampen

Spreekers: drs. A.L.Th. de Bruijne (Kampen), dr. G. van den Brink (Leiden), dr. A.D. Baum (Giessen, Duitsland), drs. H.J. Room (Harderwijk), prof. dr. G.C. den Hertog (Apeldoorn), dr. J. Hoek (Ede), dr. H.J.C.C.J. Wilschut (Assen)

Dagvoorzitter: prof. dr. B. Kamphuis (Kampen)

U kunt zich voor deze studiedag opgeven bij het bureau van de Theologische Universiteit, Postbus 5026, 8260 GA Kampen, tel. 038-4471710, E-mail: secretariaat@tukampen.nl

Kosten: € 10 (Studenten € 4). U kunt op de dag zelf betalen.
Er wordt een lunch verstrekt.

